

**OPSAMLINGS- OG
INSPIRATIONSKATALOG**

LEREGLER
trække et kort og læse op.
ler ikke læser skal svare.
rigtige eller forkerte svar.
odig og lytte til hinanden.

**#Børnenes
demokrati**

Kort om projektet Børnenes demokrati

Projektet Børnenes demokrati blev søsat i efteråret 2022 og afsluttet i efteråret 2024. Gennem de to år, der er gået, har Aarhus Kommunes Biblioteker, Silkeborg Bibliotekerne, Trekløverskolen (Afd. Kjellerup, Afd. Sjørlev og Afd. Vinderslev) og Gjern Skole, sammen med VIAs forskningscenter for innovation og entreprenørskab, arbejdet med og udforsket, hvordan man kan styrke den demokratiske selvtillid og handlekompetence hos børn i alderen 10 til 13 år.

#Børnenes demokrati

Opsamlings- og inspirationskatalog
Aarhus Bibliotekerne, Aarhus Kommune,
oktober 2024

ISBN 978-87-89860-59-6

Forside

Fernisering af *Samtalespillet* på Kjellerup Bibliotek
13. juni 2024. Samtalespillet er udviklet i samarbejde
mellem Kjellerup Bibliotek, 6.f fra Trekløverskolen afd.
Kjellerup og elevrådet fra Trekløverskolen afd. Vinderslev.
Læs mere om Samtalespillet på side 25.

Forsidefoto: Sophie Dreijer

Forside titelgrafik: Anne Uhrenholt Kjeldsen,
Silkeborg Bibliotekerne

Fotos side 8, 17, 19–21, 33: Projektgruppen

Fotos side 31: Colorbox

Fotos side 4–7, 10–12, 15, 22–29, 33–40: Sophie Dreijer

Layout: Thomas Kallmoes Vestergaard

Tryk: ITK Grafisk Service

Projektet *Børnenes Demokrati* er støttet af Slots- og
Kulturstyrelsens udviklingspulje for folkebiblioteker og
pædagogiske læringscentre.

KÆRE LÆSER

I dette katalog kan du læse om projektet *Børnenes demokrati* – et projekt med fokus på at give børn en demokratisk stemme og troen på, at deres stemme tæller. I projektet har skoler og biblioteker arbejdet tæt sammen om at udvikle en fælles forståelse, et fælles sprog og fælles aktiviteter med udgangspunkt i børn og demokrati.

Demokrati ikke er noget, man kan nøjes med at lære om. I stedet er demokrati noget, der skal erfares. I projektet har vi derfor bestræbt os på, at de børn, der har deltaget i projektet, har mærket, oplevet og sanset, hvad demokrati kan være.

Det er vores håb, at dette katalog kan inspirere andre biblioteker og skoler til at påbegynde samarbejder, der udvikler og viderefører projektets arbejde.

Hvis noget i kataloget vækker din nysgerrighed, eller hvis du bare gerne vil høre mere, er du meget velkommen til at tage kontakt. Det kan du enten gøre ved at skive til projektleder Asmund Bertelsen (ahb@aarhus.dk) eller til de øvrige kontaktpersoner, der er anført i kataloget.

God fornøjelse!

Med venlig hilsen Projektgruppen

INDHOLD

1

Side 05 Her kan du læse om baggrunden for projektet og om den forståelse af demokrati, der ligger til grund for projektet

2

Side 09 Her kan du læse om mulighederne i skole/bibliotekssamarbejde, om demokratisk dannelse og om vores generelle råd til arbejdet med børn og demokrati på biblioteker og skoler

3

Side 13 Her finder du beskrivelser af **11** cases, der hver især fortæller om aktiviteter eller forløb, der er gennemført i projektperioden

4

Side 35 Indeholder en opsummeret udgave af den evalueringsanalyse, som VIA har foretaget af projektets resultater

‘Det er vigtigt at høre, hvad hinanden mener, så vi kan lære noget af hinanden’

Barn, der har deltaget i projektet

▲ Deltagere til aktiviteten *På opdagelse i demokratiet* på Dokk1 i Aarhus

▼ Deltagere til aktiviteten *Find mærkesager – et boost til elevrådet* på Egebakkeskolen i Aarhus

▶ Deltager til demokratidag på Dokk1 i Aarhus

HVAD TÆNKER DU, NÅR JEG SIGER DEMOKRATI?

1 Netop det spørgsmål stillede medarbejdere fra Aarhus Bibliotekerne, når skoleklasser kom på besøg for at deltage i Børnenes demokrati-aktiviteter. Svarene var mange: Statsministeren, politikere, valg, Folketinget, borgmesteren, nogle gange også byrådet og indimellem (men sjældent) EU. Sådan vil de fleste voksne sikkert også svare. Og svarene er bestemt heller ikke forkerte, for demokrati handler om alt det ovennævnte – men, demokrati er også mere end det. Demokrati handler nemlig i lige så høj grad om vores muligheder for – sammen med andre – at påvirke og skabe forandringer i de små og store fællesskaber, vi er en del af. Det kan være i fodboldklubben, skolen, lokalområdet eller i samfundet som helhed. Her handler det ikke kun om at deltage ved at sætte et kryds, når der af-

holdes valg. I stedet handler det om at bruge sin stemme til både at udtrykke holdninger og drømme om det, der kunne være anderledes, og til at indgå i demokratiske samtaler med andre for sammen at skabe forandringer. Denne forståelse af demokrati er i dansk sammenhæng især formuleret af teologen og demokratitænkere Hal Koch (1904–1963). Hans berømte ord om, at demokrati ikke kun er en styreform, men også livsform har vi taget med os i projektet Børnenes demokrati.

Både de korte aktiviteter og de længere forløb, vi har gennemført i projektperioden, har derfor – på forskellig vis – haft fokus på at skabe rum og muligheder, hvor børnene kunne udtrykke egne tanker og holdninger, indgå i samtaler og bringe mening ind i fællesskabet, sådan at nye idéer og handlinger kunne tage form.

I projektet *Børns Demokrati* mener vi, at disse aktiviteter kan være et skridt på vejen mod demokratisk dannelse.

DEMOKRATISK SELVTILLID OG HANDLE- KOMPETENCE – EN VEJ TIL DEMOKRATISK DANNELSE

Internationale undersøgelser om unge og demokrati peger på to umiddelbart modsatrettede tendenser; på den ene side er danske unge de højest placerede i verden, når man måler deres viden om politik og samfund. På den anden side mangler de troen på, at deres meninger har værdi, og at de har muligheder for at ændre noget med dem.¹ Det motiverede os til at se nærmere på, hvordan skoler og biblioteker sammen kan give børn erfaringer med

demokratiske handlinger, så de både nu, og senere i livet som unge og voksne, tror på, at de kan, og at det nytter noget at deltage demokratisk i forhold til de udfordringer og emner, som optager dem.

Derfor har især to begreber har været særligt vigtige for vores arbejde med demokratisk dannelse i projektet; **demokratisk selvtillid** og **demokratisk handlekompetence**. Overordnet drejer demokratisk selvtillid sig om individets tro på sin egen demokratiske stemme, berettigelse og evner, mens demokratisk handlekompetence drejer sig om samspillet mellem individet og fællesskabet ifm. demokratiske handlinger.

I projektet har det været en rettesnor og ambition at styrke både den demokratiske selvtillid og handlekompetencen hos de børn, der har deltaget i projektets aktiviteter og forløb.

I projektet har vi defineret demokratisk handlekompetence som: Evnen til at indgå i forhandlinger, for i fællesskab med andre (f.eks. en skoleklasse eller et elevråd), at finde fælles mening og skabe fælles handling i forhold til det, der menes at være væsentligt.

Denne evne styrkes, når fællesskabets respons på børns idéer og holdninger hviler på gensidig forståelse og respekt for forskellighed.

DEMOKRATISK SELVTILLID KAN DEFINERES, SOM DET...

- at man tror på, at man har noget at sige, og at man gør det
- at man oplever, at nogen er villige til at lytte til en
- at man tror på, at man kan handle og påvirke samfundet
- at man opfatter sig selv som relevant og forpligtet til at påvirke samfundet.²

Den demokratiske handlekompetence styrkes desuden, når børn har mulighed for at handle på idéer i fællesskab. I katalogets fjerde del (side 35) kan du læse VIAs evalueringssanalyse, hvor det blandt andet vurderes, om – og i hvilken grad – det har styrket deltagernes demokratiske handlekompetence at deltage i projektets aktiviteter og forløb.

‘Man får flere idéer,
når man hører hvad
andre synes’

Barn, der har deltaget i projektet

▲ Elever fra Byskolen ifm. designforløb på Dokk1, Aarhus

▲ Deltagere til aktiviteten *Find mærkesager – et boost til elevrådet* på Egebakkeskolen i Aarhus

1. Bruun, J., Lieberkind & Schnuck H. (2018): *Unge, skole og demokrati: Hovedresultater af ICCS 2016*. Aarhus Universitetsforlag.
2. Ljungman, R. & Riggelsen, M. (2021): *Grib demokratiet. folk – mødested for demokrati og dannelse*.

N I K E

Debatcafé på Gjærn Bibliotek som del af et forløb med Gjærn Skole om det gode frikvarter.

DEMOKRATISK DANNELSE – EN FÆLLESOPGAVE FOR SKOLER OG BIBLIOTEKER

2

Skoler og biblioteker er sat i verden med forskellige formål, men med overlappende fokusområder og opgaver. Arbejdet med læsning er et godt eksempel på dette, hvor de to institutioner supplerer hinanden i et fælles ønske om at styrke børns læseglæde og -evne.

Begge institutioner har en dannelsesopgave, og i projektet – Børnenes demokrati – har vi sået kimen til et etableret samarbejde om demokratisk dannelse. Gennem projektperioden har vi opbygget en fælles viden, vi er blevet mere bevidste om hinandens kompetencer, og vi er kommet nærmere på et fælles sprog om emnet.

Efter to års projektsamarbejde er hovedkonklusionen, at skoler og biblioteker har meget at vinde ved at samarbejde om at skabe aktiviteter med børn, der styrker deres demokratiske selvtilid og handlekompetence. Men også, at det stadig er nyt land, og at vi derfor ikke står med en færdig opskrift for det videre samarbejde.

Fordele ved at samarbejde

Vi har erfaret, at skoler og biblioteker kan supplere og hjælpe hinanden med at styrke børns demokratiske selvtilid og handlekompetence. Disse erfaringer er opsummeret i de tre følgende afsnit.

Nye rammer, nye tanker og nye idéer

Når der igangsættes aktiviteter eller forløb, der skal styrke børns demokratiske selvtilid og handlekompetence, handler det blandt andet om at skabe rammer, hvor børnene kan og vil dele deres meninger og bruge deres stem-

mer om de udfordringer og emner, som optager dem. Det kan ske på skolen, men ved at flytte aktiviteten eller forløbet til biblioteket, kan der skubbes til hverdagens tanke-mønstre og rutiner. Det kan give mulighed for, at nye stemmer kommer på banen – og at nye idéer opstår.

Et vindue til verden og en åben dør til lokalsamfundet

Biblioteker kan være et vindue til verden, og samarbejdet giver derfor mulighed for at løfte blikket fra skolens hverdag til også at arbejde med alt det andet, som børn har holdninger til og meninger om.

Biblioteker er åbne, offentlige huse, hvor hele lokalsamfundet har dets gang. Når der i et demokratiforløb veksles mellem skolens og bibliotekets fysiske rammer, opleves det derfor mindre som skoleprojekt og mere som noget, der både rækker ud i og modtager feedback fra lokalsamfundet. Konkret kan lokalbefolkningen f.eks. inddrages gennem afholdelse af ferniseringer, udstillinger og åbne samtale- og debatarrangementer.

Skolen er der også i morgen

Demokratisk dannelse, demokratisk selvtilid og handlekompetence kommer ikke af sig selv. Det tager lang tid at opbygge. Demokratiaktiviteter på biblioteker kan sætte gode spor og vække anstød til mere. Men skolen er dér, hvor børnene har deres hverdag, og det er dér, hvor børnene – over tid – for alvor kan opbygge deres demokratiske selvtilid ved at øve sig og få erfaringer med demokratisk praksis. Længerevarende eller gentagne samarbejder mellem skoler og biblioteker kan derfor være en vej til styrket demokratisk selvtilid og handlekompetence.

‘Man lærer, at man ikke altid får sin vilje’

Barn, der har deltaget i projektet

De næste skridt for samarbejdet

For mange skoler og biblioteker er det nyt at samarbejde om demokratiaktiviteter og -forløb. Der er derfor fortsat behov for at undersøge og udvikle både samarbejdets indhold og form.

Samarbejdets betingelser

Skoler og biblioteker har meget forskellige forudsætninger for at indgå i et samarbejde. Lærernes tid er i høj grad skemalagt, og årsplaner lægges i god tid. Desuden består den primære arbejdsopgave i undervisningen af eleverne. Biblioteksmedarbejdere har mere selvtilrettelagt tid og har samarbejde med lokalsamfundet som en defineret del af arbejdsopgaven. Desuden arbejder bibliotekerne ofte med en kortere tidshorisont. Den helt konkrete planlægning af møder og løbende kommunikation (fx pr. mail) kan derfor være en udfordring i to meget forskellige hverdage og kulturer. Erfaringer fra projektet viser, at grundig forventningsafstemning om både omfang, tidsforbrug, mødefrekvens, arbejdsdeling og indhold, er meget afgørende for et godt og vellykket samarbejde. Den stærke fagformålsorganisering i skolerne kan vanskeliggøre samarbejdet om demokratiforløb og -aktiviteter, da de nogle gange kan være mere løse og åbne i deres strukturer. Et styrket fokus på, hvordan givne aktiviteter og forløb taler ind i skolens læringsmål, årgange og

▲ Fernisering på Viby Bibliotek som del af forløbet *Alien for president* med Søndervangskolen.

► *Det talte ord* – en øvelse ifm. aktiviteten *På rundtur i demokratiet* på Dokk1, Aarhus

fag – og dermed for hvem de er relevante – kan hjælpe til at overkomme denne udfordring.

Hvis det forventede, faglige udbytte ikke står tydeligt frem, kan det – for den enkelte lærer eller skoleledelse – være vanskeligt at prioritere tid væk fra den ’almindelige’ undervisning for i stedet at deltage i demokratiaktiviteter på biblioteket.

Hvis biblioteker ønsker at tiltrække skoleklasser til demokratiforløb og -aktiviteter, er det derfor nødvendigt at styrke bevidstheden hos både bibliotekskollegager og skoler om, hvorfor – og hvordan – biblioteker bidrager til demokratisk dannelse, og hvordan den konkrete aktivitet f.eks. bidrager til at styrke børns demokratiske selvtilid og handlekompetence.

ER DET SVÆRT AT ARBEJDE MED BØRN OG DEMOKRATI?

Nej, er det umiddelbare svar.

Men der kan være brug for nogle særlige opmærksomhedspunkter i arbejdet med demokratiske aktiviteter sammen med børn. Projektgruppen har gennem erfaringer og oplevelser samlet fem råd til skoler og biblioteker, der gerne vil igangsætte aktiviteter og forløb, som styrker børns demokratiske selvtilid og handlekompetence. Nogle af rådene vedrører længere demokratiforløb, mens andre vedrører kortere aktiviteter. Rådene er ikke tænkt som en slavisk tjekliste, men nærmere som et slags mindset, der forhåbentlig kan igangsætte tanker og refleksioner, og dermed gøre det lettere at komme i gang med demokratiaktiviteter på skoler og biblioteker.

Spørg børnene, la' børnene og lyt!

Efter to års arbejde med at udvikle og afprøve demokratiaktiviteter, står i hvert fald én ting klart for os; Børn mellem 10 og 13 år har holdninger og meninger om det samfund, de lever i, og de fortæller gerne om dem. Så, spørg børnene – de har meget på hjerte. Men, skal børnenes demokratiske selvtilid styrkes, er det ikke nok at spørge. Det kræver, at vi – de voksne eller beslutnings-

tagere – lytter oprigtigt til deres svar og tager det seriøst ved at forholde os åbne, nysgerrige, og sagligt kritiske.

Omsæt børnenes idéer til *virkelige* handlinger

Hvis man beder børn om hjælp til at løse en virkelig udfordring, så er man forpligtet til at handle på det efterfølgende – ellers kan den demokratiske selvtilid lide et knæk. Det betyder, at man som biblioteksmedarbejder – eller lærer – skal være indstillet på at give reel indflydelse og magt til børnene – og lige så vigtigt – at det faktisk fører til egentlige forandringer og et ægte output. Nogle gange kan det tage meget lang tid, før idéer bliver realiseret. Den erfaring skal vi gøre os umage med at formidle videre til børnene, sådan at de ikke oplever, at deres arbejde er blevet glemt.

Den grundige dialog og tydelige rammer

Demokratiske processer er sjældent snorlige. Sådan er det, når mennesker i fællesskab – gennem dialog – former en fælles mening, der bliver til kompromiser og løsninger. Men det betyder samtidig, at man nemt kan

miste overblikket eller føle sig hægtet af; for hvordan endte det her egentlig med at blive besluttet, og hvad blev der af min/vores megagode idé? Modsat intentionen kan sådan en oplevelse give et hak i den demokratiske selvtillid. Det er derfor vigtigt, at facilitatoren af en given demokratisk proces fortæller klart om både formålet, mulighederne og hvilke kriterier og begrundelser, der ligger til grund for at gå videre med nogle ideer, mens andre vælges fra. Kedelige ting som tid, penge og andre ressourcer medfører altid begrænsninger – sig det, som det er.

De få, er de modige

Når der er uenighed, eller når man tilhører et holdningsmæssigt mindretal, kan det være svært for børn (og alle andre) at indgå i demokratiske processer, hvor dialog, forhandling og kompromiser er væsentlige elementer. Det er både sårbart og kræver mod at stå alene med en holdning, og det kan opleves som et nederlag, når ens idé bliver fravalgt. Samtidig er mindretallets stemme uundværlig i enhver demokratisk proces. Det er derfor nødvendigt at sikre så tilpas trygge rammer, at alle som udgangspunkt har mod til at udtrykke, hvad de mener. Det kan f.eks. gøres ved at hylde mindretallet som de modige. I forlængelse af dette er de forslag og idéer, der ikke blev til noget, ikke blot til bortkastelse, men i stedet skal de fremhæves som nødvendige skridt på vejen.

Ord er ikke nok – skab rum til at deltage aktivt

Når børn inviteres til at deltage i demokratiaktiviteter, betyder rummet, rammerne, elementerne, stemningen og 'iscenesættelsen' meget (det samme gør sig i øvrigt gældende for unge og voksne). Hvis vi skal tænke frit, sige vores mening, forme fælles holdninger og nye idéer, så hjælper det, hvis vi fjerner os fra de omgivelser og

strukturer, vi ellers befinder os i. Klasseværelset eller elevrådslokalet kan f.eks. indrettes anderledes, og biblioteksrummet kan forvandles til en demokratiarena med en talerstol og valgbåse. På samme måde, er det vores erfaring, at det styrker børns mod til at udtrykke sig og handle i fællesskaber, når der inddrages visuelle redskaber, taktile elementer og bevægelse.

◀▲ **Valg – en øvelse**
ifm. aktiviteten *På rundtur i demokratiet*, Dokk1, Aarhus

**‘Hvis alle er enige,
bliver der aldrig
ændret noget’**

Barn, der har deltaget i projektet

CASES FRA PROJEKTET

3

I løbet af projektperioden er der udviklet aktiviteter og forløb af forskellig karakter og varighed.

- **Kortere aktiviteter, som er nemme at håndtere for både skoler og biblioteker – da deres omfang mv. er kendt på forhånd.**
- **Længerevarende samarbejder, der kræver en større grad af ledelsesop-**

bakning og medarbejderressourcer. Begge former rummer fordele og ulemper; de kortere aktiviteter rummer ikke det samme demokratiske potentiale, som de længere forløb, hvor børnene over tid opbygger erfaringer med demokratisk praksis. Det længerevarende samarbejde er dog en ressourcekrævende størrelse, og det er derfor vigtigt at understrege, at aktiviteter med en mindre grad af samarbejde også har værdi i arbejdet med at styrke børns demokratiske dannelse.

I denne del af kataloget kan du læse 11 cases fra projektet Børnenes demokrati. De 11 cases er opdelt i fire grupper efter samarbejdets form:

Længerevarende samarbejder

Samskabte aktiviteter eller forløb, hvor biblioteker og skoler – i samarbejde – udvikler og afprøver noget nyt. Det kan f.eks. gøres ud fra et ønske om at udvikle en aktivitet eller et forløb, der netop passer til en given situation, eller for at udvikle en tilbagevendende aktivitet, der endnu ikke

findes, og som tænkes anvendt i forskellige sammenhænge. I sådanne sammenhænge er der ofte usikkerhed om både formålet, indholdet, den tidsmæssige ramme, og det forventede output, når samarbejdet indledes.

Se case 1–2 ►

Afgrænsede forløb på skoler og biblioteker

Tilrettelagte forløb, hvor en gruppe skoleelever (f.eks. en klasse eller et elevråd) over en længere periode (uger til måneder) deltager i en sammenhængende demokratiaktivitet på biblioteket og i skolen. Her er formålet og indholdet ofte kendt på forhånd, mens der kan være usikkerhed om forløbets tidsmæssige omfang samt dets output.

Se case 3–5 ►

Enkeltstående demokratiaktiviteter på biblioteker

Tilrettelagte aktiviteter, hvor en gruppe af skoleelever (f.eks. en klasse eller et elevråd) deltager i en kortere aktivitet (dvs. med en varighed fra 30 minutter til en hel skoledag), her er formålet, indholdet, tidsforbruget og det forventede output kendt af skolen på forhånd.

Se case 6–8 ►

Demokratiaktiviteter på skoler

Aktiviteter, der finder sted inden for skolens rammer – i disse tilfælde skolernes elevråd. Aktiviteterne er sat i gang for at forbedre arbejdet med elevrådene, så eleverne er sikret medbestemmelse og -indflydelse. Her er der ikke tale om et samarbejde mellem skole og bibliotek.

Se case 9–11 ►

Bilag, drejebøger mv.

På hjemmesiden:

<https://www.aakb.dk/boernenes-demokrati>
kan du finde bilag, drejebøger mv. til de enkelte beskrevne cases.

CASE 1

BØRNEINDDRAGELSE PÅ DOKK1 – ET DESIGNFORLØB MED BYSKOLEN GNIST

Formål

Hvordan bliver biblioteket verdens fedeste sted, sådan at børn mellem 10–12 år også vil hænge ud der i fritiden?

Og hvordan kan man i den sammenhæng opnå en grad af ejerskab og agens hos børnene, der gør, at de tilegner sig opgaven som en autentisk udfordring, og ikke en goodwill-manøvre fra bibliotekets side, der mere bærer præg af at vise de gode intentioner, frem for at arbejde mod et konkret mål?

Det er de spørgsmål, vi har haft som omdrejningspunkt i dette 6 uger lange samarbejde med Byskolen Gnist i Aarhus.

Indhold

Projektet indledtes med et 'kick off', hvor vi, fra biblioteket, fortalte om bibliotekets udvikling fra stillezone og fordybelsessted til også at være kulturel smeltedigel af forskellige interesser, arrangementer, skoletilbud, legested for små, store og voksne. Vigtigst var det dog, at børnene fik indblik i, at biblioteket var meget interesseret i at 'gå langt' for, at børnene kunne lykkes med at skabe et sted, de kunne se sig selv – og deres ligesindede – bruge som værested efter skoletid. Det er ikke nogen let disciplin!

Opgaven for børnene var klart defineret, og de arbejdede derefter på Dokk1 med observationsteknikker og indsamling af empiri (vedlagt som bilag), som skulle kvalificere deres idéudvikling og efterfølgende mockup.

Projektets undersøgelsesspørgsmål blev hurtigt drejet over i, hvordan bibliotekets fysiske indretning (her ét fysisk sted) kunne lede til en besvarelse.

Under hele projektets forløb havde børnene fået stillet et af bibliotekets lokaler til rådighed, som de kunne bruge hele skoledagen. Det havde en meget positiv indvirkning på børnenes tilhørsforhold; det blev sågar adresseret som 'vores klasse' af børnene, og det afstedkom også en høj grad af fleksibilitet i forhold til tilrettelæggelsen af undervisning og skoledagen som hele.

Projektet afsluttedes med børnenes meget flotte og gennemarbejdede præsentationer; Vi havde arrangeret et lille 'løvernes hule' setup, hvor børnene stod i centrum foran et panel bestående af bibliotekets ledelse. Børnene var selvfølgelig nervøse over dette, men efter veloverstået præsentation, var de tilsvarende stolte, og udtrykte en følelse af at have udrettet noget. Bibliotekets ledelse tilkendegav yderligere, hvor positiv en oplevelse, projektets afslutning havde været.

Erfaringer

Samarbejdet mellem børn og biblioteket viste i denne projektperiode, at et længevarende forløb kan bidrage til et stærkt relationelt bånd mellem skole, børnene og biblioteksansatte. En relation, der i dén grad kan bære tilhørsforhold og autenticitet med sig.

Et af de mest skelsættende øjeblikke for eleverne i projektet, var, da vi lavede en midtvejs præsentationsrunde; børnene præsenterede deres idéer og modeller for to biblioteksansatte, der efterfølgende gav feedback ud fra et systematisk evalueringsark, børnene i forvejen var blevet gjort bekendt med. Et andet perspektiv for den 6 uger lange periode har været, at det er meget væsentligt for udbyttet for de implicerede (både børn i projektet, samt de ansatte omkring børnene og biblioteket), at der er en høj grad af ledelsesmæssigt engagement – den må altså være klar til at søsætte initiativer, som projektet har afledt.

En anden væsentlig erfaring, som nærmest ikke kan understreges nok, er den, at børnene må og skal føle sig taget alvorligt, hvis projekter med børneinddragelse skal lykkes; nogle af de tidlige idéer var vi derfor nødt til at kassere, da de enten var for urealistiske, omkostningstunge eller på anden vis ikke kunne realiseres – men, altid skulle det gøres respektfuldt.

En erfaring, som også har været væsentlig og øjenåbnende for biblioteket, har været at stifte bekendtskab med 'projektbaseret læring'. I dette projekt betød det for samarbejdet, at skolens fleksibilitet og evne til at lade alle fag centrere sig om ét projekt, at eleverne, lærerne og biblioteksmedarbejderne kunne arbejde koncentreret og uhindret med opgaven – dét har været altafgørende.

Kontakt

For yderligere info, kontakt: Mikkel Gammelgaard, miga@aarhus.dk

Bilag :

- Fokusbriller
- Evalueringsark – 'jeg kan huske'
- Video af processen
- Info om Gnistudstilling
- Billede af den endelige præsentation
- Find bilagene på hjemmesiden:
<https://www.aakb.dk/boernes-demokrati>

‘Det var megasjovt at lave vores ideer til modeller. Jeg følte mig set og hørt’

Barn, der deltog i forløbet

‘Det var fedt at få god feedback, som var nem at forstå’

Barn, der deltog i forløbet

CASE 2

BØRN UDVIKLER INDHOLD TIL BIBLIOTEKSARRANGEMENTER

Formål

At gøre børnene aktive i udviklingen af bibliotekets arrangementer.

At forholde sig til, hvad de kunne tænke sig var anderledes i deres dagligdag.

Formålet var i dette tilfælde at få hjælp fra børnene til at gøre udfordringerne i to Lego-familieworkshops, på biblioteket, relevante for de lokale familier. I den sammenhæng arbejdede børnene med, hvad de kunne ønske sig, var anderledes i deres hverdag.

Den vigtigste pointe er, at børnene faktisk får reel indflydelse inden for de givne rammer.

Indhold

Forløb med 6. klasse, der har deltaget i to workshops på biblioteket.

I den første workshop udvikler og udvælger børnene idéer. Gennem et rammesat forløb arbejder vi med følgende:

- Selvstændig refleksion
- Formidling af egne idéer
- Formidling af fælles idéer
- Reflekteret udvælgelse
- Afstemning på baggrund af en reflekteret udvælgelsesproces.

I denne workshop var formålet at sætte spot på nogle af de udfordringer, børnene oplever ved at være barn/ungt menneske. Vi stillede dem et helt åbent spørgsmål: Hvad vil du gerne ændre/lave om, så det bliver bedre at være barn og ungt menneske?

Idégenereringsfasen blev rammesat vha. et idégenereringsark. Arket var inddelt i fire felter og rummede svarmulighederne: I verden, I Danmark, I Gjern og I skolen. Eleverne idégenererede først individuelt, senere i forskellige grupper, hvorefter udfordringerne blev kvalificeret og til sidst udvalgt. Læreren/Formidlerens rolle er at være aktivt lyttende og medvirke til at øge refleksionsniveauet ved at stille uddybende spørgsmål og være nysgerrig – ikke løsningsorienteret.

I workshop 2 testede, vurderede, tilrettede og godkendte børnene det endelige arrangementsindhold.

Erfaringer

Idégenereringsprocessen kan styres mere eller mindre. God forventningsafstemning er vigtig for at skabe en proces, hvor børnenes idéer og drivkraft er i centrum.

Lyt til børnenes samtaler undervejs – det er dem, der skal danne grundlag for udformningen af udfordringerne/produktet!

Overvej afstemning/udvælgelsesprocessen: Mange gode idéer, men børn vælger det, de synes er sjovest ud fra deres perspektiv. Ikke nødvendigvis det, de sammen blev enige om var bedst.

Det betyder MEGET for børn, at det ser ægte ud – ikke 'bare' er et skoleforløb.

Processen med eleverne bør være vigtigere end outputtet. De to familieworkshops fungerede i øvrigt rigtig godt i vores lille lokalbibliotek.

Perspektiv

Øvelsen kan bruges til at udvikle indhold til andre arrangementer eller til at udvikle helt nye arrangementer. Overordnet vil den også kunne bruges som udgangspunkt for samarbejder med aktører, der ønsker at lytte til og samarbejde med børn og unge.

Her kunne spørgsmålene fx være:

Hvad mangler der af arrangementer på biblioteket til børn og unge?

Hvordan kan biblioteket (eller en anden aktør) være med til at gøre noget for børn og unge i (område/bynavn)?

De fire kategorier på idégenereringsarket kunne være:

Til mig (Udgangspunkt i mig selv), Til mig og mine venner (Udgangspunkt i mit eget fællesskab), Til andre, jeg kender (Udgangspunkt i, at ikke alle vil det samme som mig), Til børn og unge, jeg ikke kender (Udgangspunkt i, at verden er større end min hverdag).

På den måde vil børnene reflektere over, at der kan være andre perspektiver end deres egne.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Karen Nørby Kristiansen: karennorby.kristiansen@silkeborg.dk

Bilag

Drejbog. Børn udvikler indhold til biblioteksarrangementer

Find bilaget på hjemmesiden:

<https://www.aakb.dk/boernes-demokrati>

‘Når den voksne nikker og lytter, får jeg lyst til at sige mere’

Barn, der deltog i forløbet

VEJLEDNING
SÅDAN GØR DU

Trin 1 VÆLG Vælg en af de udfordringer eleverne i 6. klasse på Gjærn Skole har lavet, og som de gerne vil have hjælp til at løse.	Trin 2 BYG Tag en byggeplade og byg en løsning, der kan hjælpe 6. klasse med deres udfordringer.	Trin 3 UDSTIL Udfyld beskrivelseskortet og placer din kreation sammen med beskrivelseskortet på udstillingen i vindueskarmen.
---	--	---

Hvad venter du på? Lad os komme i gang med at hjælpe 6. klasse på Gjærn skole med deres udfordringer! Din kreativitet er med til at hjælpe andre!

LANGE SKOLEDAGE

UDFORDRING

Mange elever trives ikke med lange skoledage. De har svært ved at koncentrere sig i timerne over middag, og de føler ikke, at de lærer noget.

DIN MISSION

Byg din løsning, så flere synes, at deres skoledage har den rigtige længde.

- Hvordan kan man gøre skoledagen kortere?
- Hvordan kan man få skoledagen til at føles kortere, så eleverne stadig er friske i de sidste timer.

‘Voksne skal, når man har ideer, spørge ind til dem – også selvom de synes de er dårlige’

Barn, der deltog i forløbet

CASE 3

PLAKATFREMSTILLING – 'DET GODE FRIKVARTER'

Formål

Forløbet retter sig mod 5.–6. klasse, men det kan justeres til 4. eller 7. klasse.

Gennem forløbet lærer eleverne at føre en kampagne for at fremme børnedemokratiet blandt alle børn i frikvartererne, samt for at skærpe børns opmærksomhed på deres egen rolle i store og små fællesskaber.

Hvis det er muligt, er det oplagt at tænke samarbejde på tværs mellem skole og bibliotek. Det er også en god anledning til at samarbejde med elevrådet.

Varighed: 6–10 lektioner afhængig af, hvor omfattende et samarbejde, der vil være tale om.

Indhold

1.–2. lektion

Indledningsvist introduceres klassen for Canva, som er et online værktøj til kreative produkter. En lærer eller børnebibliotekar, med forudgående kendskab til Canva, vil være en klar fordel. Når det er sagt, så er Canva en forholdsvis intuitiv hjemmeside, når først man har oprettet en brugerprofil. Det er gratis i basisversionen, og det er desuden muligt at oprette en underviserprofil. Det er dog værd at overveje, om der blot skal oprettes en basisskole- eller biblioteksprofil, hvor adgangen deles med børnene, så de ikke i første omgang selv skal oprette sig som brugere. På den måde er alt delt og nemmere at printe fra. Begynd med en fælles snak med understøttende billedeksempler, hvor illustrationer og tekster går hånd i hånd, samt eksempler, hvor de ikke passer sammen. Tal om, hvilken forskel det gør. Her kan I også komme ind på balancegangen mellem et simpelt, ensfarvet udtryk, og et kulørt og mangfoldigt udtryk – hvor der sker lidt for meget. Med et grundlæggende kendskab til Canva kan I nu igangsætte en indledende øvelse, hvor overskriften kan være Gode venner. Brug resten af lektionen på dette arbejde, og præsenter gerne de færdige plakater til sidst.

3. lektion

Så skal der tænkes kreativt! Hvis det er muligt, samles både 5. og 6. klasse (eller hele mellemtrinnet). Fortæl dem, at det nu skal handle om det gode frikvarter. Mange vil opleve, at de har nogle perfekte frikvarterer, som de ikke ønsker anderledes. Nogle siger måske ikke så meget om det. Alle børn udstyres nu med Post-it sedler. Under overskriften, "Hvad ville du ønske, at nogen spurgte dig om?", skal de nu formulere gode spørgsmål, som skrives på sedlerne – et spørgsmål pr. seddel. Uddyb gerne for

børnene, at det kan være spørgsmål, der stilles før, under eller efter et frikvarter. Til sidst indsamles alle sedlerne.

4. lektion

Grovsortering og udvælgelse af sedlerne. Det vil være hensigtsmæssigt, at denne proces foregår i elevrådet, så denne styres af – eller i samarbejde med – elevrådets kontaktlærer.

Alle sedler lægges ud og sorteres groft i kategorier.

Derefter udvælger elevrådet de sedler med de stærkeste budskaber, som de synes, der skal arbejdes videre med. I sidste ende skal der være mellem 10 og et antal spørgsmål svarende til elevtallet i klassen, der arbejder med Canva. Efter denne proces gives spørgsmålene til klassen.

5.–6. lektion

Endnu en gang er det oplagt at samarbejde med børnebibliotekaren. Spørgsmålene fordeles ud på eleverne i klassen, og de påbegynder arbejdet i Canva. Her er det værd at bemærke, at hvis børnene indsætter "Premium"-elementer i deres plakater, vil det betyde, at der optræder et vandmærke i udskriften. Derfor bør de undgås. Nu handler det om at guide og sparre med børnene og i sidste ende at godkende den færdige plakat.

Efterfølgende er det en god idé at tilføje en logobjælke til alle plakaterne med skolens og bibliotekets logo, samt Børnenes demokrati. Så får de et fælles udtryk med en tydelig afsender på.

Hvis det er muligt, kan bibliotekets grafiske afdeling hjælpe med at printe plakaterne i A2 og A3 størrelse på blankt papir.

7. lektion

Fernisering af de færdige plakater. Det kan være alt fra en kort gennemgang af plakaterne til den mere omfattende udgave med tale og pindemadder på biblioteket.

8.–10. lektion

Ophængning af plakater på skolen og i byen. Overvej, hvor de forskellige plakater egner sig bedst til at hænge. Erfaringer

Vi oplevede, at børnene var meget optagede af at designe plakater i Canva, og til ferniseringen var de meget stolte af resultatet. Klassens arbejde var først og fremmest af kreativ og entreprenant karakter, mens de store børnedemokratiske træk foregik i formuleringen af spørgsmålene og den efterfølgende udvælgelsesproces i elevrådet.

‘Jeg var med til at sige noget, som vi børn mener på demokratidagen på biblioteket’

Barn, der deltog i forløbet

‘Det føles vigtigt, at de plakater, vi lavede i skolen, stadig hænger der’

Barn, der deltog i forløbet

Kontakt

For mere info, kontakt: Jesper Larsen:
jesp3156@silkeskole.dk

Bilag

Samling af produkter, plakater, og fotos fra fernisering. Find bilagene på hjemmesiden:
<https://www.aakb.dk/boernenes-demokrati>

CASE 4

ALIEN FOR PRESIDENT

Formål

Alien for president er et kreativt demokrati-forløb målrettet 5. klasser. Forløbet er skabt i samarbejde mellem forfatterne Stine Sillesen og Signe Ried, Søndervangskolen i Aarhus og Aarhus bibliotekerne.

Søndervangskolen i Aarhus ligger i et område, hvor stemmeprocenten normalt er langt under gennemsnittet i kommunen. På skolen går næsten udelukkende tosprogede børn, og selvom skolen ofte bruger biblioteket, deltager de sjældent i længerevarende aktiviteter og litteraturforløb. Vi ønskede derfor at skabe et kreativt forløb om demokrati i samarbejde med skolen, og til den opgave inviterede vi to forfattere med stor erfaring indenfor samskabelse med børn.

Målet var at skabe et forløb med 'low floor og high ceiling' – altså et forløb, hvor alle, uanset forudsætninger og kompetencer, kan være med, men hvor der samtidig er plads til at tænke stort og udvide rammen. Forløbet er skabt og gennemført én gang som en prototype, der kan danne grund for fremtidige kreative undervisningsforløb med skoleklasser og skaleres og tilpasses efter behov. Alien for president har fokus på at give de deltagende børn en stemme, tage deres udtryk og pointer alvorligt og give dem en synlighed på biblioteket.

Indhold

Under forløbet skal eleverne i grupper udvikle fire aliens (med personlighed, fysiske kendetegn og politiske mærkesager), der skal dyste om vælgerens gunst i kampen om verdensherredømmet.

Forløbet består af to besøg på biblioteket á ca. tre timer, men kan skaleres efter behov. Derudover kommer en fernisering, en afstemningsperiode (udstilling) og en endelig afsløring af stemmeresultatet.

Dag 1 har fokus på karakterudvikling. Gennem en række små øvelser og lege arbejder eleverne med at skabe deres egen alien. Hvordan ser den ud? Har den særlige evner eller skavanker? Og hvorfor vil den egentlig gerne have magten?

Dag 2 har fokus på valgplakater og slogans. Hvorfor skal man stemme på jeres alien? Små demokrati-lege sporer eleverne ind på, hvad der skal til for at overbevise andre. Til slut skal eleverne præsentere deres aliens for hinanden.

Dag 3: fernisering på biblioteket. Elevernes aliens og slogans er blevet bearbejdet til professionelt udseende valgplakater. De udstilles på biblioteket, og de besøgende kan i udstillingsperioden stemme på deres favorit.

Erfaringer

- Det var svært for børnene at holde fokus på de opgaver, der krævede en højere grad af fordybelse og koncentration. Der var stort behov for vejledning fra de voksne til disse typer opgaver. Det vil være meget forskelligt fra klasse til klasse, om denne del af forløbet er krævende.
- Klassen tog godt imod de mange legende elementer i forløbet.
- Det har stor betydning, hvilket rum man stiller til rådighed.
- Det gjorde et stort indtryk på børnene, at deres tegninger blev bearbejdet, så den endelige udstilling fik et professionelt udtryk.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Sif Lüscher Rauff,
silr@aarhus.dk

CASE 5

SAMTALESPIL

Formål

Samtalespillet er et skoletilbud, der kan finde sted på biblioteket, eller man kan lave det på skolen med sin egen klasse.

Vi tilrettelagde et forløb, der både kunne fungere til en 6. klasse og et elevråd (6. f fra Trekløverskolen afd. Kjellerup og elevrådet fra afd. Vinderslev).

Aktiviteten blev sat i gang som en del af projektet, der omhandlede, hvordan skole og bibliotek kan være sammen om en opgave. Der var tre bånd: 1. børnenes stemmer skal være i centrum. 2. aktivitetens hoveddel skal finde sted på biblioteket. 3. aktiviteten skal resultere i ét eller flere produkter.

Indhold

Forløbet består af fem workshops inkl. en fernisering af det færdige produkt. Hver workshop tager 45 minutter. Alle workshops begynder med en introduktion, hvor det forklares, hvad der skal ske, og hvorfor vi skal gøre os overvejelser om det.

De fem workshops i aktiviteten *Samtalespillet* er:

Workshop 1. Eleverne blev introduceret for en udfordring, lærerne gerne ville have hjælp til. Rammen til eleverne var, at der skulle udvikles et produkt som fx et 'spil'. Eleverne begyndte med at lave spørgsmål til udfordringen og snakkede om, hvad gode spørgsmål er.

Workshop 2. Eleverne arbejdede videre med spørgsmålene

Workshop 3. Eleverne arbejdede med design: form, farve og layout samt hvordan et 'spil' kunne se ud.

Workshop 4. Ud fra elevernes arbejde blev der lavet to eksempler på et 'spil', som eleverne skulle vælge mellem til det endelige produkt. Evaluering.

Workshop 5, fernisering på Kjellerup Bibliotek og afprøvning af *Samtalespillet*.

Alle workshops er beskrevet i en drejebog (se bilag), som alle er velkomne til at bruge og videreudvikle.

Erfaringer

(Hvad lærte vi f.eks. didaktisk, metodisk, praktisk?) Undervejs skulle der mange snakke til og forklaringer på, hvad det var, eleverne skulle finde frem til, uden at det var de voksne, der kunne give dem et konkret svar. Der var også forskel på at arbejde med et elevråd og en klasse. Elevrådet synes bedre om en proces over tid, hvor 6. klassen gerne ville have haft det lidt mere komprimeret.

Eleverne var meget begejstrede over, at der kom et ægte produkt ud af deres arbejde. Det, at de kunne se og afprøve et produkt, der var skabt af dem – og ikke bare et skoleprojekt, gjorde stort indtryk.

‘Vi har hjulpet med at lave et spil, hvor vi har fundet på spørgsmål, som var vigtige for spillet’

Barn, der deltog i forløbet

Kontakt

For mere info kontakt: Annemette Larsen,
annemette.larsen@silkeborg.dk

Bilag

Drejebog, Spilleplade, Spørgsmål,
Lærervejledning, Plakater:
<https://www.aakb.dk/boernenes-demokrati>

‘Jeg kan huske at vi har tænkt meget over former, som børn kan lide’

Barn, der deltog i forløbet

‘Jeg kan huske at vi har sorteret ja, nej spørgsmål ud og omformuleret dem’

Barn, der deltog i forløbet

‘Jeg kan huske vi var med bus til Aarhus – ret sejt’

Barn, der deltog i demokratidagen på Dokk1

CASE 6 BØRNE- DEMOKRATIDAG PÅ DOKK1

For at understrege værdien af børnenes mange bidrag i projektet, valgte vi at afholde en årlig fest med særligt fokus på børns stemmer og egne produktioner – og med ekstra *schwung* på iscenesættelsen.

Målet var at skabe en helt særlig dag og samle de mange børn, der på hver deres måde havde været involveret i projektet i løbet af året.

Det er – indtil videre – blevet til to demokratidage med børns egne udstillinger, quizzer og udfordringer, alt sammen med fokus på at give børnene muligheden for at opleve, at de var en del af en større sammenhæng, som var værd at fejre.

‘Vi skulle præsentere vores spil for andre børn, som synes det var godt lavet’

Barn, der deltog i demokratidagen på Dokk1

‘Jeg kan huske at vores lille lov var blevet til en stor udstilling’

Barn, der deltog i demokratidagen på Dokk1

CASE 7

PÅ OPDAGELSE I DEMOKRATIET

Formål

På opdagelse i demokratiet er et skoletilbud henvendt til 4.–6. klasse, der finder sted på biblioteket.

Formålet med aktiviteten er todelte; som det første bidrager aktiviteten til at udvide deltagernes forståelse af demokrati, da hovedfokus er på deres egen plads og stemme demokratiet, mens der i mindre grad er fokus på f.eks. politikere og beslutningstagere. Som det andet bidrager aktiviteten til deltagernes demokratiske erfaringer – med det mål at øge deres demokratiske selvtilid.

Indhold

Gå på opdagelse i demokratiet er designet som et fleksibelt skoletilbud. Det består af i alt fem dele. Hver del tager 20-25 minutter. Delene kan gennemføres uafhængigt af hinanden eller som et samlet forløb med indlagte pauser.

De fem dele fokuserer på hver deres demokratielement. Alle dele består af to afsnit. Først en introduktion, hvor det forklares, hvorfor netop den del er vigtig i et demokrati. Dernæst en praktisk, erfaringsgivende øvelse, hvor alle deltagere er aktive samtidigt. Flere af øvelserne er inspireret af konceptet Demokrati Fitness, som du kan læse mere på hjemmesiden: <https://demokratifitness.dk>

De fem dele i aktiviteten *Gå på opdagelse i demokratiet* er:

- Aktiv lytning, hvor deltagerne skal samarbejde og løse en opgave ved at lytte til hinanden. Der er fokus på, hvorfor det er vigtigt at lytte til hinanden i et demokrati.
- Det talte ord, hvor deltagerne får et indblik i argumentationsteknik. Der er fokus på, hvordan forskellige typer af argumenter påvirker vores stillingtagen og holdninger.
- Uenige sammen, hvor deltagerne skal udtrykke deres egne holdninger og (måske) være uenige med hinanden.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Asmund Bertelsen, ahb@aarhus.dk

Bilag

Drejebog til øvelserne: Aktiv lytning, Det talte ord, Uenige sammen, Flere sandheder, Valg.
<https://www.aakb.dk/boernenes-demokrati>

den. Der er fokus på, at uenighed er væsentligt i et demokrati, og at uenighed kan bidrage med nye indsigter.

- Flere sandheder, hvor deltagerne i grupper skal arbejde med fortolkning. Der er fokus på, at f.eks. ét billede kan bruges til at fortælle forskellige historier, og at det derfor er vigtigt at holde fast i ens kritiske sans.
- Valg, hvor deltagerne skal afgive deres stemme på den de af ovenstående dele, som de synes bedst om. Der er fokus på at genskabe en rigtig valgsituation med valgbåse, stemmesedler mv., sådan at deltagerne får erfaring med, hvordan et rigtigt valg fungerer, og hvordan man stemmer. De fem dele og de tilhørende øvelser er igennem projektperioden blevet udviklet og opdateret på baggrund af egne refleksioner og feedback fra deltagerne. Delenes indhold og øvelser er beskrevet i drejebøger (se bilag), som alle er velkomne til at bruge og eventuelt videreudvikle.

Erfaringer

- Gennem arbejdet med at udvikle og teste aktiviteten, *Gå på opdagelse i demokratiet*, gjorde vi os tre vigtige erfaringer, som vi har taget med os i det videre arbejde:
- Øvelser af ca. 20 minutters varighed fungerer rigtig godt. I den tid er det muligt at samles om et fælles fokus, sådan at alle er aktive og har mulighed for at bidrage.
- Børn i 5. klasse har mange holdninger, og de vil gerne fortælle om dem. Hvis man spørger og giver sig tid til at lytte, vil børn i 5. klasse gerne fortælle om, hvad de mener om alt fra regler på sociale medier til cykelhjelme.
- Iscenesættelse betyder meget for deltagernes oplevelser. Opsætning, remedier og historiefortælling øger deltagerens parathed til at medvirke aktivt i øvelserne. Så hvis det muligt, er det vores råd, at man f.eks. skifter mellem forskellige lokaler til aktivitetens forskellige dele, sådan at deltagerne faktisk oplever at være på opdagelse i demokratiet.

‘Jeg har fået øjnene op for, hvad er demokrati’

Barn, der deltog i aktiviteten

‘Jeg har lært at lytte til andre og se deres perspektiv’

Barn, der deltog i aktiviteten

CASE 8

FIND MÆRKESAGERNE

– ET BOOST TIL ELEVRÅDET

Formål

Find mærkesagerne – et boost til elevrådet er et skoletilbud henvendt skolernes elevråd. Aktiviteten kan enten finde sted på biblioteket eller på skolen.

Hovedformålet med aktiviteten er, at elevrådet finder de mærkesager, som de sammen vil arbejde for at realisere. Derved styrkes fællesskabet i elevrådet, dets evne til at samarbejde og til at skabe forandringer på skolen og lokalområdet. Og på den måde bidrager aktiviteten til at styrke elevrådets demokratiske handlekraft.

Indhold

Find mærkesagerne – et boost til elevrådet er designet som et skoletilbud, hvor elevrådet og en lærer besøger biblioteket, eller hvor minimum to biblioteksmedarbejdere besøger elevrådet på skolen. I begge tilfælde tager det ca. 2–2,5 time at gennemføre aktiviteten.

Aktiviteten indeholder fem kortere øvelser, der alle leder frem mod, at elevrådet udvælger de mærkesager, som de fremadrettet vil arbejde for at realisere:

1. Hvad er et elevråd? Eleverne forholder sig både individuelt og kollektivt til, hvad elevrådets opgaver og funktion er. Formålet er at skabe en fælles forståelse af, hvad et elevråd er, og hvad det kan og måske ikke kan.
2. Hvad vil jeg ønske var anderledes? Individuelt forholder eleverne sig til, hvad de vil ønske var anderledes i både undervisningen, frikvarterne, SFO'en/klubben og i lokalområdet. Øvelsen er tilrettelagt som en brainstorm, hvor eleverne skriver løs. Hvert ønske om noget, der var anderledes, skrives på en post-it. Alle ønske-post-it's sættes op, sådan at de til sammen danner et billede af alt det, som det samlede elevråd ønsker var anderledes. Øvelsen afrundes med, at hver elev udvælger bare én ønske-post-it – blandt de mange - som vedkommende mener, at det er særligt vigtigt, at elevrådet arbejder videre med.
3. Hvad skal vi arbejde videre med? Eleverne deles nu i par. Med sig har de hver især den ønske-post-it, som de mener, at elevrådet skal arbejde videre med. Gennem en faciliteret samtale- og argumentationsøvelse ender hvert par med at vælge én af deres ønske-post-it's, som den vigtigste. Hvert par går nu sammen med et andet par. Igen gennemføres en samtale- og argumentationsøvelse, der ender med, at de to par i fællesskab vælger én ønske-post-it, som de mener, at elevrådet skal arbejde videre med. Antallet af udvalgte ønske-post-it's er nu gået fra f.eks. 12 til 6 til 3.

4. Formulering og præsentation af mærkesager.

Hver gruppe af fire elever har nu valgt én ønske-post-it, som de mener, at elevrådet skal arbejde for at realisere. Gruppen skal nu sammen finde på en titel og et slogan for det ønske, de har valgt, sådan at det bliver til en mærkesag. Til slut præsenterer grupperne for hinanden, hvad de har valgt og hvorfor.

5. Det gyldne mærkesagsbevis.

Når gruppepræsentation er slut, udfyldes et bevis med de valgte mærkesager. Beviset underskrives af alle elevrådets medlemmer, sættes i ramme og overrækkes til elevrådet, inden der til slut tages et gruppefotografi af elevrådet med mærkesagsbeviset.

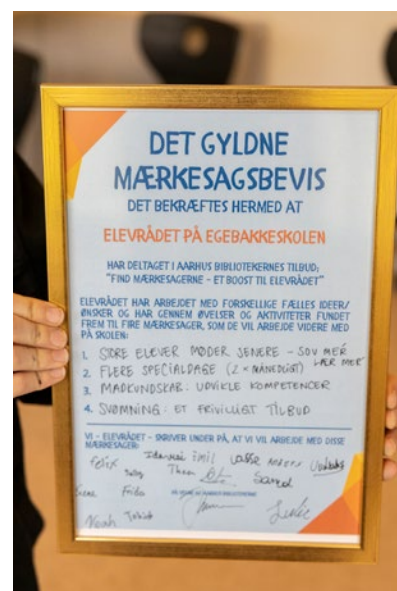
Flere af øvelserne er inspireret af konceptet Demokrati Fitness, som du kan læse mere på hjemmesiden:

<https://demokratifitness.dk>

Erfaringer

På mange skoler består elevrådet af elever fra både mellemtrinnet og udskoling. Elevrådsmedlemmerne har derfor forskellige forudsætninger for at deltage i elevrådsarbejdet og deres ønsker til, hvad elevrådet skal arbejde med, kan også være ganske forskellige. Et ønske om et styrke elevrådets demokratiske handlekraft hænger derfor tæt sammen med en styrkelse af fællesskabet og den interne samhørighed i elevrådet. At elevrådsmedlemmerne har tid til at høre om og forstå det, der betyder noget for andre, f.eks. dem der er yngre eller ældre end dem selv, er et første skridt på vejen. Derfra handler det blandt andet om at give dem opbakning og mod til sammen at skabe forandringer og nå i mål med deres mærkesager.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Asmund Bertelsen,
ahb@aarhus.dk

Bilag

Drejebog med tidsplan og instruktioner til
 aktivitetens enkelte dele:
<https://www.aakb.dk/boernes-demokrati>

CASE 9

NY STRUKTUR FOR SAMMENSÆTNINGEN AF ELEVRÅD PÅ MELLEMTREIN

Formål

Ny struktur for sammensætningen af elevråd på mellemtrin er et blik ind i en anderledes struktur for skolens elevråd – som har til hensigt at skabe bedre sammenhæng i den demokratiske proces, som børnene - elevrådets medlemmer – er en del af, med henblik på at styrke deres handlekraft i de opgaver, som de skal varetage.

Strukturen har også blik for, at opgaver – som eleverne oplever som meningsgivende og sammenhængende – giver mere virkelyst og handletrang.

Det var et kendt problem, at elevrådsmedlemmerne var kede af at skulle forlade projekter, som de havde været med til at påbegynde. Der opstod også sommetider usikkerhed om, hvorvidt deres projekter rent faktisk havde en effekt, og om det var noget, man kunne se virkningen af fremadrettet.

Målet med strukturændringen var derfor at skabe sammenhæng mellem de opgaver, eleverne varetager, og som der arbejdes videre med fra år til år. Det var samtidig vores intention, at man – som kommende elevrådsmedlem – altid kunne finde støtte i dem, der allerede havde været tilknyttet en opgave og som kunne give det videre.

Indhold

På baggrund af ovenstående, stod elevrådet altså med en række udfordringer; der manglede sammenhæng mellem afgående og kommende elevråd, så igangværende opgaver kunne bringes helt i mål. Eleverne oplevede også en mindre grad af medbestemmelse og tegn på, at deres handlinger spillede en rolle i skolens helhed. Der var et ønske om at finde støtte i dem, som allerede havde været tilknyttet en opgave, og – slutteligt – efterspurgte eleverne en struktur, der gjorde dem mere synlige i skolens dagligdag.

I samråd med ledelsen fremsatte elevrådet deres bekymringer for skolebestyrelsen, og der blev enstemmigt tegnet en ny struktur for elevrådet med vægt på, at elevernes roller skulle tydeliggøres yderligere. Der blev på den baggrund besluttet følgende:

- Elevrådets struktur skulle ændres således, at elevrådets medlemmer var konstitueret i ét år ad gangen, men forskudt med et halvt år, således at halvdelen af repræsentanterne blev siddende, når den anden halvdel gik og således skabe en bro mellem tidligere og kommende opgaver.
- Det første skoleår efter beslutningen blev taget, skulle

elevrådet konstitueres således, at halvdelen skulle sidde i ét år og den anden halvdel i 1,5 år, for at man det kommende år kunne dele elevrådet halvårligt.

- De repræsentanter, som tidligere havde siddet i elevrådet kunne genopstille igen umiddelbart efter, i stedet for at skulle vente et år, som vores tidligere principbeslutning ellers havde dikteret.
- Ved hvert nyt elevråds opstart inviteres tidligere repræsentanter ind til at videregive vigtige informationer om forskellige projekter, så børnene oplevede en sammenhæng og en vejledning fra deres skolekammerater.

Erfaringer

- Projektet bærer fortsat præg af at være meget nyt, og vi har derfor endnu ikke gjort os alle erfaringer, men indtil videre er der set tegn på følgende:
- Overgangen, og den nye form, var noget, som skulle italesættes mange gange, også overfor de voksne, så den fik liv og bevidsthed i skolen.
- Overgangen gav anledning til at få italesat opmærksomheder for 'sommergruppen' og 'vintergruppen' ift. særlige opgaver – altså, hvilket fokus det er vigtigt at have for hver gruppe, og hvilke krav det også stiller til lærerrepræsentanten ift. at være på forkant og gribe bolde, der kan være meningsgivende for elevrådet at være en del af.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Lasse Rosendahl Bang, lass313d@silkeskole.dk

Bilag

Forretningsorden for elevrådet på Gjærn Skole.
<https://www.aakb.dk/boernenes-demokrati>

**‘Når vi fortæller
i elevrådet om
klassens ønsker, så
lytter de andre og
kommer med ideer’**

Barn, der er med i Gjern Skoles elevråd

**‘Jeg kan huske, at det har
været det bedste år at
være med i elevrådet, det
har været så hyggeligt!’**

Barn, der er med i Gjern Skoles elevråd

CASE 10

ALLE SKAL HAVE ET GODT FRIKVARTER

Hvorfor blev aktiviteten/forløbet igangsat?

Formål: Aktiviteten blev sat i gang med mellemtrinnets elevråd (3.–6. klasse) som et led i øvelsen i demokrati og demokratiforståelse.

Intentionen: Vi ønskede at udvide og styrke elevernes demokratiforståelse og demokratiske selvtillid ved at sætte deres egen plads i demokratiet i fokus.

Hvordan gjorde vi? / Hvad skete der?

Opgaven: En pædagogisk leder havde bemærket, at ikke alle elever havde et godt frikvart. Elevrådet fra 4.-6. klasse fik derfor af den pædagogiske leder til opgave at undersøge, hvordan de kunne udarbejde tiltag, der kan støtte, at "Alle skal have et godt frikvart".

Første elevrådsmøde: På det første elevrådsmøde skrev elevrådslæreren *Godt frikvart* med tusch på en flipover og satte ring om sætningen. Opgaven, der er blevet stillet af den pædagogiske leder, blev forklaret for elevrådet af elevrådslæreren. Elevernes umiddelbare tanker og reaktioner høres og diskuteres. Eleverne sendes herefter på en walk and talk parvis før at drøfte idéer til tiltag.

Andet elevrådsmøde: Eleverne brainstormer fælles på deres tanker og idéer. Dette skrives op på samme flipover som sidst. Det skrives som punkter rundt om sætningen, *Godt frikvart*. Der blev lagt vægt på verbalt og nonverbalt, at alle idéer og meninger var lige værd. Der var plads, tid og rum til alle meninger. Hvis en elev blev oplevet som stille og tilbageholdende, gav elevrådslæreren plads til, at denne også fik mulighed for at blive hørt. Det kunne fx være diskussion i mindre grupper eller walk and talks. Alle fælles samtaler rettede sig mod tavlen, hvor elevrådslæreren fastholdt det, børnene sagde med ord og pile. Tavlen gemmes hver gang til næste gang, så der kan opfølges på tidligere idéer.

Tredje elevrådsmøde: Idéerne blev drøftet, og her blev der talt videre på hinandens ideer og der blev udvekslet syn på punkterne. Eleverne talte videre på hinandens

ideer og arbejdede med at fortælle og lytte, ligesom elevrådslæreren tydeligt signalerede, at de pointer, de har, er værdifulde.

Eleverne var nu klar til at vælge sig på en idé, som de kunne fornemme et engagement i. Elevrådslærerens eneste bidrag her er at lytte og være ordstyrer.

I små grupper påbegyndte eleverne nu arbejdet med at videreudvikle den valgte idé.

Undervejs på de efterfølgende elevrådsmøder opstod der under opsummeringerne nye idéer til tiltag. Disse blev der også arbejdet videre med ud fra elevernes ønsker.

Produkt: Eleverne satte blandt andet visuelt fokus på de nye tiltag. Af produkter blev der udarbejdet:

- plakater til eleverne med citater om god sprogbrug overfor hinanden. Disse blev hængt op af elevgruppen selv på hele skolen.
- nye tiltag omkring legepatrulje. Der kom legepatrulje for de mindre elever to dage i ugen frem for en dag.
- plakater med gode råd og forslag til den voksne, der har frikvartersvagten.

Hvad lærte vi f.eks. didaktisk, metodisk, praktisk?

- Jeg lærte, at det er godt at give eleverne rum, tid og plads til at tænke og komme på idéer, især hvis de ikke selv har udvalgt arbejdsområdet. Her kan walk and talk og diskussion i mindre grupper være en god idé.
- Jeg lærte, at det er vigtigt at give rum, tid og plads til alle meninger. Alle idéer, tanker og meninger må lægges frem, og så er det opgaven at sortere i dem bagefter.
- Jeg lærte, at eleverne kan have viden og meninger, man som elevrådslærer ikke er forberedt på, ved noget om eller nødvendigvis er enig i. Dette skal der også gives plads, tid og rum til.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Gitte Storgaard Funch,
gitte.storgaard.funch@silkeskole.dk

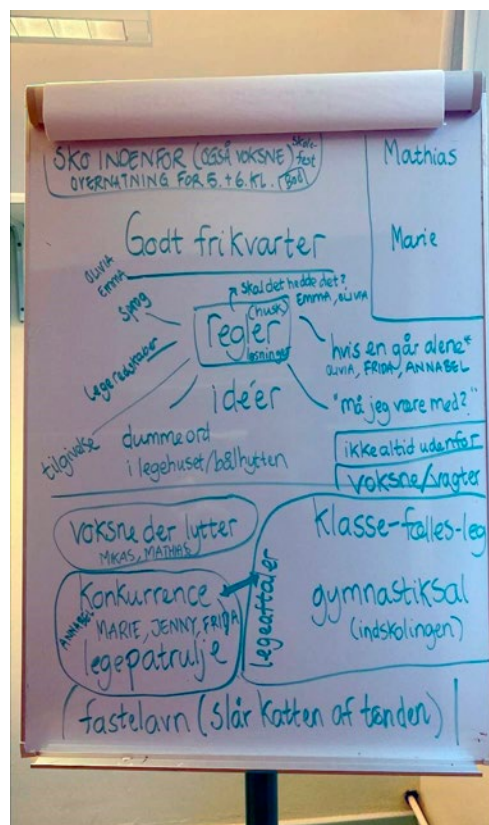

‘Jeg var med til at finde på at legepatruljen kunne være der flere dage, så alle kunne lege med nogen’

Barn der er med i elevrådet på Trekløverskolen, afd. Vinderslev

‘De voksne lavede rammerne med f.eks. små grupper’

Barn der er med i elevrådet på Trekløverskolen, afd. Vinderslev

CASE 11

INDRETNING AF ELEVRÅDSLOKALE PÅ TREKLØVERSKOLEN AFD. KJELLERUP

Baggrund

Elevrådet har ikke tidligere haft en fast base på skolen, men vandret fra lokale til lokale, alt efter, hvor der var ledige lokaler. Det har skabt forvirring, rastløshed og tidsspilde og en følelse af ikke at føle sig vigtig som elevrådsrepræsentant.

Formål

Formålet med forløbet er, at elevrådet skal have en fast base, hvor de kan udfolde deres elevrådsarbejde på bedst mulig måde og føle de bliver set og værdsat for det arbejde, de yder for skolen.

Tidsramme

Vi brugte en elevrådsdag på 6 lektioner, samt efterfølgende 2 lektioner til at slutte af.

Indhold

Vi begyndte med at kontakte vores ledelse, for at skaffe et rum, som kunne være base for vores elevråd. Vi fik tildelt et afsides depotrum i hallen.

Opstarten gik med, at elevrådet tømte hele lokalet, så vi havde et helt tomt rum. Herefter satte vi en ramme op for eleverne; de skulle indrette et lokale, som kunne rumme alle elevrødder, samt der skulle kunne være 4 stationer til gruppearbejde.

‘Vi var selv med til at gøre vores rum hyggeligt’

Barn der er med i elevrådet på Trekløverskolen, afd. Kjellerup

‘Nogle gange kan alt ikke lade sig gøre, det er rart når man får at vide hvorfor’

Barn der er med i elevrådet på Trekløverskolen, afd. Kjellerup

HANNE BUHL # TREKLØVERSKOLEN AFD. KJELLERUP

Eleverne udarbejdede individuelle skitser og fremlagde for hinanden. Herefter blev de sat i grupper, hvor de skulle bruge deres fælles gode idéer til at bygge "Det fede" elevrådslokale i Lego. Igen blev der lavet fremlæggelser om deres ideer.

Slutteligt blev der lavet en plan for indretning, som elevrådet følte de ejede.

Eleverne gik nu i gang med at udføre de idéer, som var realistiske. De fik placeret møbler, fik lov af ledelsen til at male rammer og ideskyer på væggene.

Vi afsluttede projektet med en indvielse af lokalet, hvor der blev serveret saftevand og kage.

Erfaringer

Vi erfarede, at elevrødderne var meget optagede og dedikerede til at lave deres eget lokale. Ting, som de troede var umulige, blev mulige, da de fremsatte de rette argumenter for ledelsen. Det var vigtigt for dem. De erkendte også, at alt ikke er muligt. Det blev dog deres egen erkendelse, fremfor et afslag fra en lærer/ledelse.

Kontakt

For yderligere info kontakt: Hanne Buhl,
hann4021@silkeskole.dk

PROJEKTEVALUERING TÆNK UD AF VOKSEN

4

Evalueringen af dette projekt tager sit udgangspunkt i formålet for projektet: *I tværfagligt samarbejde mellem biblioteker, skoler og forskere skal projektet udvikle og afprøve aktiviteter, der forbereder skoleelever fra 4. til 6. klasse til deltagelse og medansvar i et samfund med frihed og folkestyre. Målet er,*

at børnene får erfaringer med demokratisk handling, styrket deres handlekompetence og øget deres demokratiske selvtilid. (Projektbeskrivelsen, 2022)

Evalueringen er foretaget som en forskerdrevet men brugerinvolveret evaluering. (Krogstrup, 2020) Både børn, og voksne deltagere i projektet har deltaget i samproduktion af det data, som har informeret forskerens evaluering. Evalueringen baseres på et bredt datamateriale med både observationer, interview, samtaler mellem deltagere, fælles analyser, produktion af 'Jeg kan huske- digte' og praksisfortællinger skrevet af forskellige deltagere og forskere. Det teoretiske grundlag bag analysens temaer

og kriterierne for vurdering af projektets processer, er en deltagerorienteret tilgang til demokrati, som du kan læse mere om i bogkapitlet om projektet: *Tænk ud af voksen.* (Adamsen mfl., 2024)

Læs den fulde evaluering og få fuldt indblik i empiriske nedslag, som de evaluerende vurderinger baseres på her:

<https://www.ucviden.dk/da/projects/børnenes-demokrati>

I kataloget du sidder med her, kan du primært finde konklusioner fra evalueringen inddelt i 4 undersøgelsestemaer. Jeg vil her indledningsvis fremhæve nogle særligt interessante og tværgående fund fra undersøgelsen:

- Det er først og fremmest væsentligt at opsummere at det understøtter børns demokratiske selvtilid og mod på at bruge deres stemme, at vi voksne forholder os respektfuldt og ærligt til *alle* børns ideer. Det er ifølge børnene vigtigt, at vi voksne begrundet hvorfor noget vælges fra. Børn ønsker f.eks. tydelige kriterier for udvælgelse af ideer, ærlig feedback, støtte i at undersøge kvaliteten af egne og kollektive ideer, samt at voksne indgår som sparringspartnere, der hvor de ved og kan mere end børnene.

- Det viser sig også væsentligt for børns demokratiske handleerfaringer, at der forud for de direkte møder med børn, afsættes tid til at samarbejdende voksne kan lære hinanden at kende, samt lave fælles planlægning og overvejelser over fx hvilke roller de voksne kan og bør indtræde i, for at facilitere rum med gode deltagelsesbetingelser for børnene.
- Desuden er det et interessant fund, at børnene påpeger at muligheder for leg, spil og frikvarter mellem børnene er mindst lige så væsentlig for deres erfaringer med at opleve sig som betydningsfulde deltagere i fællesskaber, som aktiviteter voksne direkte rammesætter. Det tyder på at vi voksne må understøtte at processer er sjove og at hverdagen ikke er for seriøs hele tiden med plads til legende interaktioner mellem børn, hvis vi vil tage børns oplevelser med at være betydningsfulde i fællesskaber alvorligt.

Børns erfaring med forhandling og deltagelse i fællesskab

I Evalueringens første tema har vi haft fokus på at undersøge børnenes mulighed for at gøre sig erfaringer med forhandling og deltagelse i fællesskab, samt oplevelse af at være betydningsfuld for fællesskabet. Dette fordi vi betragter demokrati som en fællesskabsorienteret livsform, gennemsyret af samtale, dialog, diskussion, samt gensidig forståelse og respekt. (Adamsen mfl. 2024) Med udgangspunkt i en undersøgelse af datamaterialet kan det konstateres at langt de fleste deltagende børn i dette projekt, har gjort sig sådanne erfaringer i både kortere og længerevarende forløb.

Evalueringen viser at voksnes tydelige rammesætning f.eks. af forventninger til børnenes adfærd, får stor betydning for elevernes oplevelser af trykt at kunne præsentere i fællesskabet. Ligesom det fremmer børnenes muligheder for forhandlinger i fællesskaber, når facilitatoren er opmærksom på at skabe tilstrækkelig ro ved øvelser og processer, hvor lytning til hinanden er centralt.

I projektet ses eksempler på børn, som oplever at have haft ideer, som fællesskabet eller de voksne ikke handler på kollektivt, hvilket potentielt kan tage modet fra børnene. Vi har undervejs i projektet drøftet dilemmaet blandt vi voksne; at man gerne vil prioritere at alles ideer er vigtige, så deres mod styrkes, men samtidig er det ikke alle ideer der rent praktisk kan tages med, når projektet skal realiseres. Voksne har flere gange i projektet oplevet, at ikke alle børnenes ideer er lige kvalificerede, fx er der i datamaterialet eksempler på fjollede eller useriøse ideer, som handler om prutter, eller at lukke alle skoler eller åbne en Mac Donald. En række af bidrag til fællesskabet, som kan tolkes som udtryk for at positionere sig i fællesskabet. I observationerne kan det ses, at store elevråd med mange deltagere og stor aldersspredning, giver flere af denne slags input fra børnene, end de små elevråd. De store grupper med stor aldersspredning, ser således ud til at hæmme muligheden for at børnene byder ind i fællesskabet med kvalificerede ideer. Analysen viser at det fremmer børnenes gode erfaringer med at indgå i forhandling i fællesskaber, at facilitatoren skaber trygge grupper og følger op på skuffelser hos børn, som har interesser, som fællesskabet ikke griber. Projektet indeholder også eksempler på at børn føler sig

taget alvorligt og får gode erfaringer med forhandling og deltagelse i fællesskaber, selvom deres ideer ændres eller droppes. Dette fx når der i processerne indtænkes en fase, hvor børn selv styrkes i at undersøge og kvalificere deres ideer kollektivt, også når det handler om de for voksne at se, mere useriøse eller urealistiske ideer.

Det er ligeledes et interessant fund i denne evaluering, at mange børn direkte udtrykker, at de i projektperioden har følt sig mest betydningsfulde for fællesskabet, der hvor de har leg, spil og frikvarter med hinanden.

Børnene føler sig også betydningsfulde for fællesskabets handlinger i voksnes rammesatte aktiviteter, der hvor de har oplevet at byde ind med konkrete færdigheder eller ideer, som er vigtige for et konkret produkt som laves i fællesskab.

Børns stemmer og kollektivets respons på børns ideer og holdninger

Vi har i evalueringens andet tema været optagede af at undersøge hvad børnene siger og hvordan de bruger deres stemmer i projektet. Særligt har vi undersøgt hvilken respons fra voksne med definitionsmagten i kollektivet, som børn oplever, giver dem mod på at bruge deres stemmer. Dette fordi vi har en grundlæggende antagelse om at det individuelle menneske nok kan påbegynde en handling, men demokratisk frihed indebærer, at handlingen fuldbyrdes kollektivt. (Adamsen mfl. 2024)

Det viser sig at nik, tydelig opfølgning og tilbagemelding fra de voksne, som behandler børns forslag, er en væsentlig respons som understøtter børnenes oplevelse

af, at det nytter noget at bruge sin stemme. Når voksne overhører eller ikke forholder sig til de ideer børn kommer med, virker det derimod demotiverende på børnene. Hvis ideerne virker useriøse for voksne, viser erfaringer fra projektet, at det kan være væsentligt at voksne møder ideerne på en måde, som støtter op om børnenes evne til at undersøge kvaliteten af egne ideer, sådan oplever børn at voksne forholder sig respektfuldt og ærligt til deres ideer.

Der findes i projektet en del eksempler på at man på skolerne tænker at elevrådet kan bruges til at løse konkrete opgaver, f.eks. sortere spil, rydde op i opholdsrum, arrangere tilbagevendende arrangementer, som børnene ikke har været med til at finde på og som skal udføres 'som de plejer'. Der er også eksempler på skolebestyrelser eller ledelser som inddrager børn i beslutninger, som eleverne ikke reelt har indflydelse på. Sådan praksis må antages at fratage elevernes tro på, at deres stemme reelt får indflydelse på de kollektive handlinger. I datamaterialet viser det sig væsentligt for at børn udvikler en tro på at deres stemmer nytter noget, at børnene oplever, at de bestemmende voksne som har retten til at prioritere økonomi og indkøb synligt bakker børnene op i at handle på baggrund af de ideer børn har.

I mange af processerne i projektet er der arbejdet kropsligt med produktion af konkrete plakater, haver, spil, modeller af ideer, lego bygning eller andre forskellige workshops med kropslige øvelser. Det evalueres flere steder i materialet af deltagerne, at når der fokuseres på at bringe kroppen i spil, så børns stemme også ses som kropsligeudtryk i fælles produktioner, skabes der bedre

mulighed for, at *alle* børns stemmer kommer til udtryk i fællesskabet, også de mere verbalt tilbageholdende børn.

Facilitering af børns interesser og initiativer til at handle selv

Vi har under evalueringens tredje tema haft fokus på at undersøge hvordan processerne i projektet har styrket børnenes muligheder for at engagere sig i og handle på baggrund af interesser og ideer, som børnene kollektivt har udviklet. Dette fordi demokratisk frihed ikke alene betragtes som muligheden for ytringsfrihed, men opstår mellem mennesker baseret på muligheden for handling. (Adamsen mfl. 2024)

Der er i observationer og fortællinger fra forløb i projektet flere eksempler på at for løst definerede processer er svære at deltage i for børnene, mens for stramt definerede processer ikke skaber ejerskab og interesse for at handle selv hos eleverne. Her viser projektet at det understøtter børnenes engagement og interesse at lave små tilrettelagte workshops og lytteøvelser på ca. 20 min. og opdeling i forskellige faser, når processen er længerevarende. Det kan være faser, hvor der drømmes og brainstormes individuelt, for efterfølgende at brainstorme i fællesskab. Det kan være faser, hvor ideer undersøges og herefter mere handlende faser, hvor børnene skal gøre ting, fx kontakte samarbejdspartnere eller lave produktioner med eksempler, invitationer eller plakater.

Observationer viser at en facilitering som rammesætter konkrete øvelser eller arbejdsskabeloner til forskellige faser som børnene kan udfylde, gør det ligeledes nemmere for børnene at dele deres tanker med hinanden og nemmere for børn at samarbejde om at udvikle ideer, planlægge sammen og handle på dette i fællesskaber. Observationer viser også at fælles tavler, lister og plancher hvor brainstorm kan foregå og børns pointer kan fastholdes på skrift mellem møder, støtter elevernes mulighed for fællesopmærksomhed i processerne og bidrager til mulighed for at handle på baggrund af både egne og andres ideer.

Observationer i projektet viser også hvordan små afstemninger om hvad der skal arbejdes videre med, streger som markerer enighed eller navne på emner specifikke børn interesserer sig for, markeringer ved synlig håndoprækning, eller markering af fingre på ryggen, som er mere neutralt for de andre børn, støtter børn i selv at tage stilling til egne interesser.

Observationer viser at arbejde i mindre temagrupper, valgt på baggrund af børnenes interesser og ønsker, samt små walk and talks, efter eller forud for nogle fælles brainstormprocesser og samtaler i den store gruppe, har understøttet særligt mere stille børns mulighed for at komme tilbage og byde ind med deres ideer og ønsker i det større fællesskab. Her ser vi ligeledes eksempler i observationerne på at læren kan spørge de små grupper direkte, og få indblik i flere forskellige typer børns perspektiver og interesser.

Børn oplever det understøttende i arbejdet med egne interesser, når de voksne involverer sig på måder, hvor voksne er sparringspartnere med børnene, når børnene går i stå, når deres ideer skal igangsættes og kvalificeres eller når der skal gøres ting, som voksne ved bedre hvordan man gør. Et andet interessant fund under dette emne er at flere børn påpeger, når det drejer sig om deres engagement og interesser, at voksne også må hjælpe med at det er sjovt og ikke hele tiden alt for seriøst.

Voksnes samarbejde om at understøtte børnenes demokratiske deltagelse

Et vigtigt element i dette projekt har været at styrke børns demokratiske erfaringer i et tværfagligt samarbejde mellem biblioteker og skoler, da det hurtigt viste sig at mange samtaler og datamateriale i evalueringen behandlede netop dette samarbejde, blev der også et fjerde evalueringstema, som undersøger netop potentialer og udfordringer i et sådant samarbejde.

Det er erfaret i projektperioden at projekter med tværfaglige samarbejder mellem bibliotek og skole, har gode potentialer i forhold til at skabe demokratiske handleerfaringer for børn. Bibliotekerne kan bidrage til at projekter og processer bliver orienteret mod elementer, som ligger ud over skolens hverdag. Det vurderes således at rumme verdensvendte dannelsespotentialer for børnene, når skoler og biblioteker indgår i samarbejder. Biblioteker får gennem samarbejder med skoler kendskab til børnegrupper og deres hverdag, hvilket rummer potentialer for at bibliotekets tilbud bliver engagerende for konkrete børnegrupper.

Det fremgår af de tidlige projekterfaringer, at det er understøttende for de voksne samarbejdspartnere at have rum og tid, hvor de kan lære hinanden at kende og undersøge hvad de hver især kan byde ind med i

samarbejdsprocessen. Det er væsentligt at der forud for direkte møder med de børn, som skal have demokratiske handle erfaringer, er tid til fælles planlægning og overvejelser over hvilke roller de involverede voksne kan og bør indtræde i, for at facilitere rum, hvor børn kan deltage i beslutningsprocesser i fællesskaber.

Af datamaterialet fremgår det mange steder, at det kan være svært at finde tid til møder mellem de voksne på skolen og de voksne på biblioteket imellem udviklingsmøder, særligt fordi lærernes kalender er tæt skemalagt med undervisning.

Det fremgår også af observationer flere gange undervejs i projektet, at lærere har oplevelsen af at kolleger på skolen har svært ved at forstå, hvad der foregår i projektet og dermed oplever de lærere, som skal samarbejde med biblioteket, ikke en tilstrækkelig ledelsesmæssig og kollegial opbakning til at prioritere den tid, som de faktisk oplever nødvendig.

Der er eksempel på at de lokaler, som er blevet aftalt til brug for elevrådets udviklingsarbejde i projektet, pludselig mellem elevrådets mødegange, er taget i brug som depot af andre kolleger. Der er også eksempler på at andre lokale møder, undervisningsrelaterede opgaver og vikarierende undervisning for kollegaer, som er fraværende, har trumfet læreres deltagelse i aftalte møder i projektet. Vi oplever gentaget i projektet at lærerne har for lidt tid til den administration som et eksternt samarbejde som dette kræver.

Det kan af projektets erfaringer konstateres at det kan være krævende at etablere gode samarbejdsprocesser, når der skal arbejdes på tværs af fag og på tværs af institutioner. Vi ved og gode tværgående samarbejder at det kræver prioritering og vilje (Højholdt, 2016). En erfaring i projektet er, at det er gunstigt for samarbejde i længere forløb mellem skoler og biblioteker, at man mellem fælles planlægning samarbejder i former som Højholdt (2016)

betegner stafetter. Biblioteket står for en del af processen og læren for en anden, og så sendes stafetten tilbage til biblioteket og til skolen osv. Således bliver arbejdstiden og gennemførelsen mere fleksibel og muligheden for samarbejdsprojekter understøttes.

Deltagere i dette projektet påpeger at dette kræver at deres prioritering af at bruge tid på samarbejder som dette, understøttes af ledelsens og kollegaers opbakning, de foreslår at opmærksomheden kollegialt kan understøttes af at samarbejdsprojektet sætter fysiske spor i lokalområdet/på skolen/biblioteket, som minder de ikke deltagende børn og kollegaer om kvaliteten i det, som er sket i samarbejde mellem skole og bibliotek.

Perspektiver

Data i dette projekt antyder at der findes betingelser af mere strukturel karakter for folkeskolens virke, f.eks. den stærke fagmålsorganisering, store børnegrupper og en stram styring af lærens og elevernes tid, som vurderes at udfordrer lærers muligheder for at arbejde med brede samarbejdsprocesser med biblioteker, samt besværliggøre mere børneinvolverende processer med åbne udfald. Dette kunne give anledning til i kommende undersøgelser af børns demokratiske selvtillid og mod, at anlægge et mere samfundsrettet og strukturelt fokus på betingelserne for børns demokratiske handleerfaringer og udvikling af demokratisk selvtillid.

Referencer:

Adamsen, L.M., Nørgaard, A.K.L. & Vestergaard, J.M. (2024), *Tænk ud af voksen i: Transformationer – i social innovation og entreprenørskabsdidaktik.*

Breum Ramsgaard, M., Gaarsdal, J., Brahe-Orlandi, R. & Kidde Larsen Nørgaard, A. (red.). VIA University College, s. 60–73.

Højholdt A. (2016) *Tværfagligt samarbejde i teori og praksis.* Hans Reitzels Forlag. 2. udgave.

Krogstrup, H.K. (2020) *Brugerinvolvering i evaluering og forskning, metoder og formål.* Hans Reitzels Forlag. 1. udg.

#Børnenes
demokrati

SAMTALES
#Børnenes
demokrati

Hvordan mærker du,
at uro starter?

#Børnenes
demokrati